

**OD ZAGREBAČKOG
POTRESA 2020. DO
NOVOGA ZAGREBAČKOG
MUZEJA 2023. – HRVATSKI
PRIRODOSLOVNI MUZEJ**

DR. SC. IVA MIHOCI

Hrvatski prirodoslovni muzej
iva.mihoci@hpm.hr

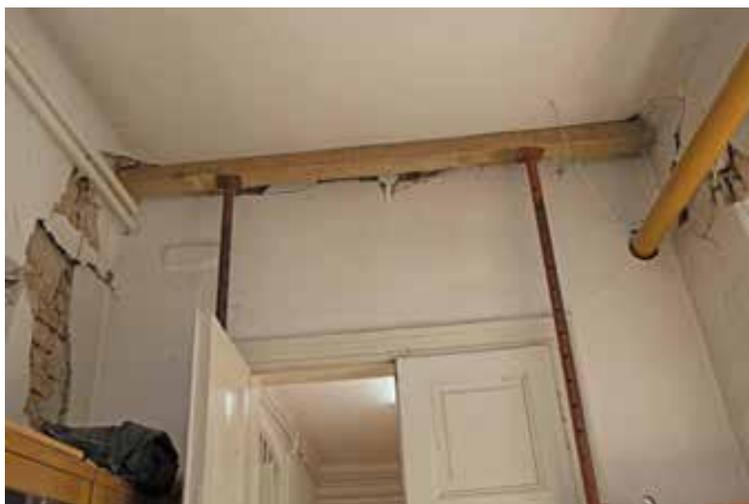
DR. SC. TATJANA VLAHOVIĆ

Hrvatski prirodoslovni muzej
tatjana.vlahovic@hpm.hr

**ŠTETA NA GORNJOGRADSKOJ
PALAČI AMADEO/PEJAČEVIĆ
U RAZORNOME
ZAGREBAČKOM POTRESU 22.
OŽUJKA 2020.**

Od siječnja 1868. godine, kada su uz nadzor dvojice pristava Narodnog muzeja Šime Ljubića i Spiridona Brusine sve

arheološke i prirodopisne zbirke prenesene u palaču Amadeo/Pejačević u Demetrovoj ulici, Hrvatski prirodoslovni muzej nalazio se u istoj palači sve do razornoga zagrebačkog potresa u ožujku 2020. godine, a povratak očekuje koncem 2023. godine. Palača u Demetrovoj 1 izvorno je zidana punom opekom, a do 21. stoljeća doživjela je više rekonstrukcija. U jednoj od rekonstrukcija podruma dodani su dijelovi armiranobetonskih zidova ili zidovi u cjelini, pa je tako i naknadno izveden podrum ispod atrija napravljen kao armiranobetonska konstrukcija. Stropne konstrukcije podruma i prizemlja izvedene su kao zidani svodovi i lukovi od pune opeke, a tijekom naknadnih rekonstrukcija veći dio stropa podruma izveden je kao armiranobetonska ploča (AB ploča). Stropne konstrukcije prvoga i drugog kata napravljene su kao drveni grednici, dok je krovna konstrukcija drvena. Radi statičke stabilnosti na istočnom krilu, prema Demetrovoj, naknadno su ugrađene čelične zatege kao dodatno osiguranje, a sve zbog oštećenja konstrukcije nastalih u prijašnjim potresima tijekom 20. stoljeća.¹

Slike 1 i 2. Štete na stubištu Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja (HPM-a). Fotografirala Nives Borčić, arhiva HPM-a.

Slike 3 i 4. Štete u radnim prostorima na prvom katu. Fotografirala Nives Borčić, arhiva HPM-a.

Pregledom pročelja nakon potresa u ožujku 2020. godine utvrđene su manje pukotine na nadvojima i parapetima, koje nisu ugrozile mehaničku otpornost i stabilnost građevine.² U podrumu na armiranobetonskim zidovima, zidanim zidovima i svodovima te AB pločama nisu uočena vidljiva oštećenja. Pregledom zidanih zidova i svodova prizemlja uočene su pukotine na zidovima i nadvojima, koje također ne ugrožavaju mehaničku otpornost i stabilnost građevine.³ Pregledom prvoga i drugog kata zabilježene su pukotine na zidovima, nadvojima te spojevima drvenih stropova i zidova, a posebno su izražene pukotine na ukrutnim zidovima. Na tim je mjestima bilo potrebno izvesti podupiranja kako ne bi došlo do urušavanja nadvoja, zidova i stropova. Pregledom potkrovlja uočena su manja oštećenja na konstrukciji, no bez opasnosti od urušavanja. Naposljetku, pregledom dimnjaka uočena je pukotina na južnom dimnjaku, koji bi kod novog potresa mogao pasti, stoga je južni dio dvorišta ograđen i pristup tom dijelu nije dopušten.⁴

ŠTETE NA FUNDUSU HRVATSKOGA PRIRODOSLOVNOG MUZEJA – OŠTEĆENJA MUZEJSKIH PREDMETA I INVENTARA

Hrvatski prirodoslovni muzej fundusom je jedan od najbogatijih muzeja u Hrvatskoj. Matični je muzej za prirodoslovlje, a skrbi se za više od 1,34 milijuna muzejskih predmeta, od kojih je više od 750 tisuća inventarizirano i time po *Zakonu o muzejima* ima svojstvo kulturnog dobra.⁵ Najveća oštećenja zbog potresa dogodila

Slika 5. Štete u sobi Dragutina Gorjanovića-Krambergera na prvom katu. Fotografirala Nives Borčić, arhiva HPM-a.

su se na muzejskim predmetima i inventaru u stalnom postavu te u pojedinim muzejskim čuvaonicama. Najviše je stradala građa zoološkoga stalnog postava s obzirom na to da je bila izložena u povijesnim vitrinama kojima su se tijekom potresa slomila stakla i staklene police te su krhotine pale po muzejskim predmetima ili su pali sami predmeti. I u muzejskim čuvaonicama slomila su se stakla cilindara za pohranu i zaštitnih kutija sa staklenim poklopcima u kojima je građa bila primjereno pohranjena i konzervirana. U potresu je oštećena muzejska građa iz petnaest zbirki, koje s obzirom na ukupnu brojnost čine 12,82 % fundusa Muzeja. Postotno oštećenje u navedenim zbirkama iznosi: Zbirka riba 1,13 % (63 predmeta), Središnja zbirka vodozemaca

i gmazova 0,79 % (36 predmeta), Zbirka stranih kralježnjaka 1 % (osam predmeta), Zbirka sisavaca 0,042 % (tri predmeta), Zbirka kostura 1,71 % (18 predmeta), Zbirka ptica 0,89 % (55 predmeta), Zbirka bodljikaša 2,81 % (pet predmeta), Zbirka žarnjaka 1,53 % (šest predmeta), Zbirka rakova 0,0192 % (dva predmeta), Zbirka spužvi 2,16 % (devet predmeta), Zbirka recentnih glavonožaca 0,11 % (jedan predmet), Zbirka kolutićavaca 0,27 % (dva predmeta), Flora sarmatskih naslaga Podsuseda, Dolja i Sv. Nedelje 6,3 % (18 predmeta), Sistematska zbirka minerala 0,024 % (jedan predmet) i Zbirka siga 0,71 % (dva predmeta).

Procijenjena vrijednost štete iznosi 699.781,04 kn, a uključuje zamjenu predmeta, materijala za pohranu i materijala

Slika 6. Štete u izložbenom prostoru. Fotografirala Nives Borčić, arhiva HPM-a.

Slika 7. Štete na stalnom postavu – prvi kat. Fotografirala Nives Borčić, arhiva HPM-a.

Slike 8 – 11. Štete na stalnom postavu – drugi kat. Fotografirala Nives Borčić, arhiva HPM-a.

za restauraciju te ponovnu konzervaciju oštećenih muzejskih predmeta. Kako je temelj svakog muzeja muzejski predmet, kod većine predmeta koji su se mogli restaurirati i rekonzervirati zahvati su provedeni, a predmeti su pohranjeni u odgovarajućim muzejskim spremnicima (u skladu s financijskim mogućnostima Grada Zagreba i na temelju refundacije sredstava iz Fonda solidarnosti EU-a). Tako su i dalje na raspolaganju baštinicima kulture i svim dionicima novoga

stalnog postava Muzeja te znanstvenom uvidu i obradi muzejskih zbirki.

MUZEJ DO POVRATKA U DEMETROVU

Danas je palača Amadeo ispražnjena, a radovi na rekonstrukciji i dogradnji započeli su u prosincu 2021. godine. Uprava Muzeja, voditelji odjela te Služba zajedničkih poslova i Služba općih poslova smješteni su u unajmljenom prostoru u Deželićevoj

30, a stručni djelatnici u prostorima novih čuvaonica u Novom Petruševcu. Arhiv Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja i dio inventara smješteni su u Paviljonu 34 Zagrebačkog velesajma, dio inventara je u Blatu, a muzejska knjižnica u Muzeju suvremene umjetnosti.

NOVE ČUVAONICE MUZEJSKOG FUNDUSA U NOVOM PETRUŠEVCU

Nakon potresa i utvrđivanja stanja i protokola evakuacije žurno se pristupilo sanaciji štete na građi i inventaru te hitnoj pripremi građe za preseljenje (u skladu s dozvolama i mišljenjima nadležnih tijela) u prostor suvremenih i prvih namjenski građenih čuvaonica fundusa na lokaciji u Novom Petruševcu 6, koje su bile dio plana cjelovite rekonstrukcije i dogradnje palače Amadeo koja je planirana još od 2016. godine.

U zgradi u Novom Petruševcu nalaze se čuvaonice sa zbirakama Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja, zatim prostorije poput laboratorija i prostora za pripremu i karantensko čuvanje građe te nekoliko ureda za zaposlene. U prizemlju se nalaze prostori Mineraloško-petrografskog odjela, Geološko-paleontološkoga, Botaničkoga i Restauratorsko-preparatorskog odjela na 941,53 m², dok su na katu smješteni Zoološki odjel, DNA laboratorij te uredski prostori na površini od 934,22 m². Prizemlje je podijeljeno cijelom dužinom prostora na dio koji služi za pohranu zbirke te dio koji služi za obradu, prepariranje i restauriranje građe. Dio prostora u prizemlju zauzimaju hladna i ledena komora kao i uredi, a ondje će se nakon povratka u Demetrovu smjestiti manja knjižnica u koju će se pohraniti naslovi nužni kod

stručne i znanstvene obrade prirodnina. Uz pohranu građe po skupinama životinja, a s obzirom na uvjete njihove pohrane i čuvanja, na drugom katu smješten je DNA laboratorij te ubuduće opći arhiv na površini od 121 kvadratnog metra. Pojedinačni opći i pomoćni prostori zauzimaju 190,96 m², uredi i pomoćni prostori 300,82 m², Botanički odjel 130,45 m², Mineraloško-petrografski odjel 242,95 m², Geološko-paleontološki odjel 234,11 m², a Zoološki odjel 581,45 m².⁶

NOVI HRVATSKI PRIRODOSLOVNI MUZEJ 2023. – BAŠTINA U FUNKCIJI IDENTITETA, RAZVOJA I UKLJUČENOSTI

Projekt naziva *Čuvar baštine kao katalizator razvoja, istraživanja i učenja – novi Hrvatski prirodoslovni muzej*, vrijedan oko 119 milijuna kuna, započeo je 15. siječnja 2021. i traje do kraja 2023. godine, a vodi nas do novoga Hrvatskog prirodoslovnog muzeja.

Projekt su financirali Europska unija i osnivač Muzeja Grad Zagreb, a sredstva su osigurana iz Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.* Muzej će dobiti veće prostore za stalni postav, suvremenu opremu, laboratorije, suvenirnicu i kafić te brojne druge sadržaje koji će posjetiteljima pružiti jedinstven doživljaj i osjećaj zbog kojih će doživljeno iskustvo, nova znanja i spoznaje o prirodoslovlju željeti podijeliti i preporučiti svojim bližnjima, prijateljima i poznanicima. Nakon provedbe projekta očekuju se veći broj posjetitelja, njihovo poboljšano zadovoljstvo, unapređenje znanstvene djelatnosti akreditiranim laboratorijima, unapređeno djelovanje u području čuvanja

i predstavljanja hrvatske kulturne baštine, veći broj zaposlenih i povećanje turističkih izdataka za usluge u kulturi. Hrvatski prirodoslovni muzej s novim stalnim postavom na gotovo 3600 kvadratnih metara, ali zahvaljujući i povijesnoj važnosti i bogatstvu fundusa s više od 1,34 milijuna predmeta koji, među ostalim, počivaju na više stotina holotipova neusporedive znanstvene i muzeološke važnosti, teži postati središte hrvatskoga kulturnog i znanstvenog identiteta. Muzej je tijekom više od 180 godina tradicije imao ulogu u razvoju kulture i promicanju znanstvene misli, a novim stalnim postavom teži re-pozicioniranju i promicanju prirodoslovne baštine i recentnih znanstvenih spoznaja u prirodoslovlju u 21. stoljeću.

Obnovom palače Amadeo/Pejačević s muzeološki suvremenim stalnim postavom, laboratorijima i novim vrijednostima (višemedijskom dvoranom, suvenirnicom, ugostiteljskim objektom, igraonicom za djecu, natkrivenim atrijem) nastat će otvoren, moderan i jedinstven muzej prirodoslovlja koji će privući domaće i strane posjetitelje te doprinijeti razvoju kulturnog turizma grada Zagreba i Republike Hrvatske. Ostvarenje planiranih aktivnosti doprinijet će većem zapošljavanju i ostvarivanju strateških ciljeva iz *Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb za razdoblje do 2020. godine*, a osobito unapređenju kvalitete življenja, javne i društvene infrastrukture i ljudskih potencijala, razvoju konkurentnoga i održivog gospodarstva te unapređenju upravljanja okolišem, prirodom i prostorom. Kulturna baština, tumačena na suvremen način, posjetiteljima će omogućiti novu

dimenziju iskustva žive i nežive prirode i upoznavanje s respektabilnom hrvatskom prirodoslovnom baštinom, ali i obogaćivanje atraktivnosti Zagreba i Hrvatske kao poželjnoga turističkoga odredišta. Zahvaljujući fondovima Europske unije i Gradu Zagrebu, Hrvatski prirodoslovni muzej postaje primjer temeljite gornjogradske i poslijepotresne obnove, stvaratelj urbanog razvoja te novo mjesto istraživanja, učenja, igre i znatiželje.

BILJEŠKE

¹ Radionica statike, *Elaborat stanja konstrukcije nakon potresa: Glavni projekt, 058/2020* (Zagreb: Radionica statike, 2020).

² Isto.

³ Isto.

⁴ Isto.

⁵ Hrvatski sabor, „Zakon o muzejima“, 29. lipnja 2018., *Narodne novine* 61/2018; Hrvatski sabor, „Zakon o izmjeni Zakona o muzejima“, 2. listopada 2019., *Narodne novine* 98/2019.

⁶ Goran Rako i dr., *Glavni projekt – prostor čuvaonica fundusa Hrvatskog prirodoslovnog muzeja* (Zagreb: Radionica arhitekture, 2018).

LITERATURA

Hrvatski sabor. „Zakon o muzejima“, 29. lipnja 2018. *Narodne novine* 61/2018.

Hrvatski sabor. „Zakon o izmjeni Zakona o muzejima“, 2. listopada 2019. *Narodne novine* 98/2019.

Radionica statike. *Elaborat stanja konstrukcije nakon potresa: Glavni projekt, 058/2020*. Zagreb: Radionica statike, 2020.

Rako, Goran, Josip Sabolić, Fani Frković, Antonio Jakubek i Jelena Prokop. *Glavni projekt – prostor čuvaonica fundusa Hrvatskog prirodoslovnog muzeja*. Zagreb: Radionica arhitekture, 2018.

**FROM THE ZAGREB
EARTHQUAKE IN 2020 TO THE
NEW ZAGREB MUSEUM IN
2023 – CROATIAN MUSEUM OF
NATURAL HISTORY**

Croatian Natural History Museum operated in the Amadeo Palace from January 1868 until the devastating Zagreb earthquake in March 2020. After the earthquake, minor cracks were found on the facade of the building, as well as minor cracks in walls and lintels that did not endanger the statics of the ground floor. Due to damage of some walls on the

first and second floor, lintels and joints of wooden ceilings and walls, expanding supports had to be performed. The permanent exhibition was damaged most severely (museum objects exhibited in the historical showcases/cabinets) and some holding rooms where collection material was stored in glass cylinders. The earthquake damaged 229 museum objects in 15 collections. Since the Museum started the project of comprehensive renovation before the earthquake, all museum collections were evacuated to a new museum holding facility in Petruševac. Currently, most of professional staff is located there. Reconstruction of the Amadeo Palace is expected to begin by the end of 2021.